

II.

Historisk-antiquariske Anmærkninger

paa en Reise i Bergens Stift*)

af

Gustav Peter Blom,

Sørenskriver i Karlsbergs nordre District.

---

*) Denne Afhandling blev af Forfatteren indsendt i Form af et Brev til Selskabets Præsæs. Da Selskabet besluttede dens Optagelse i dets Skrifter, blev denne Titel tilføjet og Brevformen forandret.

Geological and Mineralogical

Notes on the Geology of

the State of

California

By James W. Galloway, U.S. Geologist
and
John W. Foster, U.S. Geologist

Sans Høivelbaarenhed Præses i det kongelige norske Videnskabers-Selskab anmodede mig i Aaret 1823 at meddele Selskabet de historisk-antiquariske Bemærkninger jeg maatte gjøre paa mine Reiser i Bergens Stift. Ved herved at opfylde dette, maae jeg kun beklage, at jeg blot er i Stand til at meddele Brudstykker, eller rettere kun at paapege det Meget jeg saae, men desværre kun flygtigen. Mine Reisers Natur og Omfang tillod kun sjelden en nøiagtigere Undersøgelse, og da jeg ei kunde bringe alle fornødne Hjælpemidler med mig, maatte disse Undersøgelser desuden kun støtte sig paa Hufommelsen, der i deslige Ting let kan svige og forblande. I hvor lidt videnskabelig derfor denne Meddelelse kan blive, i hvor lidt critisk det Blik oftest maatte være, hvormed jeg betragtede de mange høist interessante Gjenstande, hvor umuligt det oftest var mig, at optage Situationer, gjøre Tegninger og saa at sige tilegne mig Stederne for at kunne hjemme ved Hjælp af historiske Kilder noiere granske dem, saa har jeg dog ei villet tilbageholde dem, deels for ei at forbigaae hvad Selskabets Dnske har gjort mig til Pligt, deels fordi jeg har troet, at det dog kunde have nogen Nytte; thi som det historisk-antiquariske Studium i den senere Tid lader til at have vundet i Interesse, ja endog at have nydt offentlig Understøttelse, saa haaber jeg ogsaa, at denne Norges interessanteste Egn i antiquarisk Henseende, vil blive bereist af en kyndig Mand med dette specielle Hensyn, og i saa Fald turde efterfølgende Vinier kunne tjene til Spor.

Det er unægteligt at Bergens Stift og deraf især Sogn er det paa Mindre rigeste District i Norge, og det ei alene fra den graae Oldtid, men endog fra den historiske Tidssalder, og fra Nordens Middelalder eller Catholicismens Tid.

Stedernes og Mindernes Identitet er her mindre tvivlsom end paa de fleste andre Steder; thi de gamle Navne ere intetsteds mere usforandrede end her, Fjordene vise hvor man skal søge, og det knapt tildeelte Jordsmon tillader ei at søge vidt om, og derfor ledes man mindre vild i sin Undersøgelse. Selv Sagnene have her vedligeholdt sig langt bedre end i de andre Egne; thi de gamle Stammer ere her forplantede og Sagnene med dem, og den Omstændighed, at det er ligesaa sjældent at Bergenhuseren forlader sin Hødeegn som at Fremmede sætte sig ned hos ham, har ogsaa den Følge, at han har Interesse for sin Egn, dens Minder og Sagn, og anseer sig som beslagtet med de Helte, der fordum strede og bleve heilagte her, og over hvis Been disse stolte Bautaftene kneise. At Granskeren imidlertid maa benytte disse Sagn som Huusraad, dem man ei skal foragte, men ei blindt anvende, er en Bemærkning, som enhver ei alt for eensidig og alt for ny Gransker snart maa blive enig med sig selv om Rigtigheden af.

Jeg vil give Efterretning om Stederne i den samme Følgeorden som jeg gjorde min Reise og derved begynde paa

Borgunds Kirke.

Dens Udseende røber ved første Blik dens catholske Oprindelse. Den er bygget af Maastr, beklædt med Bord, og Taget med tilspidsede Spaan. Denne Bygningsmaade, der kaldes Reiseveedbygning, er ei ualmindelig her i Stiftet paa de ældste Kirker og røber en catholsk Oprindelse, da den neppe er yngre end Reformationen. Kirkens Udportes har saa vidt jeg veed ei sin Lige i Landet uden i Gitterdals Kirke i nedre Tellemarken, hvor man tydelig seer samme Smag og samtidig Oprindelse. Den har et Hovedtaarn og mange smaae Vitaarne eller Kupter, alle forsynede med den Art Forsiring, som man kalder Dragehoveder, og paa Spidserne med Drækors i catholsk Form.

Kirken er omgivet med en lukket Gang, som man pleier at kalde Munkegang. Kirkens Skib havde en Hvalbing, der var bemalet med Båndfarve, hvoraf dog en stor Deel, som og enkelte Dele af Indretningen røbede en yngre Tid. Mærkelige Inscriptioner findes her ikke. Blandt Kirkens Prydelser høre en i me-

get plump Arbeide udfaaen lille Trækirke og en udstoppet Sten af ualmindelig Størrelse, som er studeet tæt ved Kirken.

Klokkerne staae i et Taarn ved Siden af Kirken og ere ualmindelig store, men da Møglen ei var tilstede, kunde vi ei staae den nøiagtigere at see.

Tonjums eller Leirdals Hovedkirke

var ligeledes en Reiseveed-Kirke, men af langt almindeligere Bygning end Borgunds. Den er nu blæst ned, men maaskee 2 Helgenbilleder, som stode i den, hvoraf det ene, der holdt et Eys i Haanden, var temmelig stærk forgyldt og vel conserveret, ere reddede.

Kaupanger Kjøbstad.

Deraf er kun Navnet tilbage, der har vedligeholdt sig i Kaupanger Gaard, der er adelig Sædegaard og tilhører Familien Knagenhjelms. Paa Kopanger staaer et Huus, der nu bruges som Hestestald, men siges at være det Huus, den fordums Eier, den ei med det bedste Rygte belagte Gjøde Pedersen, beboede. Dets Udseende og Lastningsmaade stemmer fuldkommen med dette Sagn. Det er indvendig malet med Liimfarve og i den ældgamle Smag. Paa Kopanger hænger et slet malet Portrait af Laugmand Hans Knag, der blev adlet Knagenhjelms, og af Godssets forrige Eier den berømte Gjøde Pedersen og Hans Gaas, der begge ere meget velmalede Portraiter, malede paa Træ og upaatvibelig af en nederlandsk Kunstner, i det Mindste aldeles i den Smag. Ved Kirken staaer Knagenhjelmses Begravelse, og i Choret i Kirken en Liigkiste, dannet som en Kuffert, betrukket med Læder, hvori ligger et vel conserveret fortorret Liig, som udgives for Gjøde Pedersens, men da han mistede Gaarden for sin Død og ei stod i godt Nye her, sag er det neppe rimeligt, at denne Vre er bleven ham til Deel. Han var Foged i Sogn, blev sigtet for Manddrab og Hoer, samt Almuens Udsuelse, i Folge Kongelig Befaling af 21de August 1610 og ved en anden Befaling af 11te Marts 1611 forbydes det Lehn. Det lgl. norske Bibelsk. Skr. i det 19de Aarh. 2. B. 2. S.

herren i Bergen, Miss Bind, at bruge ham til nogen Bestilling paa Kongens Begne. (Vide Thaarups Magazin 2den Deel Pag. 43.)

Kardals Annexkirke

er en Reiseveed-Kirke, hvis Skib viser at være af catholisk Oprindelse, men derimod synes Taarnet at være senere tilbygget. Den har ingen Inscriptioner af Betydning. Tæt ved Kirken staaer en Steen, der har Udseende af en Bautasteen, 5 à 6 Alen høi, men Sagnet vil at den i den senere Tid skal være opreist i Anledning af et her begaaet Mord. Derpaa staaer plumpst udhugget: 1692. O. O. S.

Paa den vestre Side af Elven, staaer en ei betydelig høi Bautasteen, og ligesaa er een nordensfor Gaarden Herroe, der dog nu er omfalden. Kirken ligger paa den saa kaldte Kardals Tange, der er en $\frac{1}{4}$ Miil bred Isthmus, der adskiller Kardalsvandet fra Fjorden, og mellem Elven paa den vestre og det steile Fjeld paa den østre Side, omtrent 6 à 800 Alen lang. Dette Sted synes tydeligen at have været anseet som en vigtig militair Punct i Oldtiden; thi paa Fjordsiden sees aldeles tydelige Spor efter en Forstærkning med Volde og Grave, og bag om denne, omtrent 2 à 300 Skridt derfra, er en parallel løbende Forstærkning, der sandsynligvis har været en Retraitpunct i Nødstilfælde. Mellem disse Volde er en Mængde Gravhøie synlige, og bagom den bagerste ogsaa mange, hvoraf 2 af anseeligt Omfang. At disse ere Levninger af et Slag er ingen Tvivl om, men mere tvivlsomt er det, hvad der har gjort denne Punct saa vigtig, hvis der ei har været en Communicationsvei her med Gulbrandsdalen over Fjeldet, som imidlertid nu ei bruges; thi Kardals-Vandets Bredder og dets Bund, hvor det gamle Kardals Kobberværk ligger, ere ei vigtige nok.

U r n æ s.

Urnes ligger paa en Odde ved Lysterfjordens Udlob. Næsset er temmelig høit og afgaaende til begge Sider. Over det hæver sig et temmelig høit men mere steilt Bjerg, paa hvis Top er et lidet jævnt Plateau. Paa Solsiden af dette Fjeld

er en vilde Kirsebærskov i Uren lige til Fjorden og omtrent $\frac{1}{2}$ à $\frac{1}{4}$ Mil lang. Fra det omtalte Plateau, der kaldes Signesfjælen, gaaer en Stie over Fjeldet og gjennem en Dal, Dfferdalen, hvori vises en Steen, kaldet Haborstenen, i hvilken er et Mærke, som foregives at være efterladt af Habor's Sværd, det han her skjærpede, naar han drog til Urnæs. Hertil vil man forlægge Sagnet om Signe og Habor, det Sagn, der formedelst sine rørende og poetisk-historiske Sving, har været agtet Adoption værdig af flere Lande og Egne. Signe havde nemlig sit Jomfrubuur paa Signesfjælen, hvor hun dyrkede Kirsebær, hvis Stene med Bandet randt ned ad Uren og der frembragte den vilde Kirsebærskov.

Habor boede i Nardal og besøgte Signe ad den omtalte Stie, hvor han bandt sin Hest i Haborstenen, og skjærpede sit Sværd paa den, det han vel behøvede til denne farlige Fart. Signes Fader boede paa Urnæs. Her vises et Sted hvor Galgen stod, han blev hængt i, og derfra kunde han godt see Buen af Signes Buur. Hvad der imidlertid synes at bestyrke Sagnet er, at da Urnæs's Eier Hr. Bugge udgrov og planerede en stor Høi ved Urnæs Kirke — Signeshøien kaldet — fandt han deri mange Gravkammere, og 8 Allen under Høiens Top, omtrent i horizontal Linie med Jorden paa Siden af Høien, et Gravkammer, dækket med en Steen, hvorpaa vare udgravne 2 Snirkler af denne Form og under denne Intet uden flere Kander Kirsebærstene af samme Sort, som endnu findes i den vilde Kirsebærskov. Sammenlagt med Navnet Signes Høi, Sagnet, Navnet Haborstenen, Signesfjælen, Galgebjerget og Situationen, synes dette vissest at være mærkeligt og bestyrkende.

Kirken paa Urnæs er en gammel Reiseveed-Kirke, og naar undtages Borgunds maafler den ældste i Sogn. Dens Udvendige er fast overalt og især paa og ved Maaflerne, der danne Pilastrer for Birk med Billedhuggerarbejde og Snitværk, forestillende fantastiske Dyr indflettede med Snirkler og Arabesker, der røbe en vilde og regeløs Phantastie. Jeg saae Spor af slige Forzjeringer paa flere Kirker her i Stiftet, men paa ingen røbede de en saa teileløs Indbildningskraft som paa denne, men heller ingensfæds vare de, fra Arbeidets mekaniske Side betragtet, udførte med saa megen Flid og Frihed, saa det røbede Mesterhaanden i det Slags Arbeide. Prækestolen og Alteret ere af en yngre Haand og i en nyere Stil. Her

hænge et Par Oliemalerier, der ansees for Mesterværker, men jeg kunde just ikke fatte dem saare høit, da de blandt andre mig forekommende Feil manglede Relief. Til Kirkens catholiske Levninger høre et Krucifix og 2 mærkelige Røgelsekar. Det ene er som en Art Lyskrone med Pigge forsynet, til at sætte Kerterne paa og mindre sjeldent, men det andet har fuldkommen Form af et Langstib med høit opstaaende Stævne og forsynet med Fødder til at kunne staae paa Alteret og af Jern, uden Inscriptioner.

Til Reliquierne henhørende til Signes Sagn høre endnu en Væv, som foregives at være virket af hende, og 2 Træbilleder, der skulle forestille Signe og Habor. Væven røber en høi Alder, da den er sandsynligviis tråd, ei vævet i Stol og senere balbyret. Den er af Uld og Linn, og da den har menneskelige Figurer, maaskee af en eller anden from Nonne, bestemt til Alterklæde, men da den er brugt som Slukningsmiddel ved en Ildbrand i Kirken, ere kun Fragmenter deraf tilbage, og af Figurerne kan saaledes ei udledes nogen Conjectur. Signes Billede er et Mariebillede og Habor troes at være Moses, men det er nok hverken mere eller mindre end en god Helgen; thi Consuren røber noksom hans catholiske Fødsel *).

Ragnvalds-Høien, hvori en Konge af dette Navn siges at ligge begravet, er overordentlig stor, har 40 Mens Gjennemsnit og over 20 Mens Hvide. En ubetydelig Bautasteen staaer neden for Kirken, hvorved hæfter et fabelagtigt Sagn, som, da det er almindeligt for saamange Stene, ei er værd at nævne.

Lyster Kirke

er en smuk Steenbygning af upaatvilelig catholsk Oprindelse. Den har ingen mærkelige Ornamente eller Inscriptioner, men kun et Hul i Muren, om et Reliquie-Gjemme eller til andet Brug skal jeg ei kunne bestemme. Mærkelig er der-

*) Efterat dette var skrevet, har jeg læst Bishop Neumanns Beskrivelse over Uenæs i Budstikken, der i det Væsentlige stemmer med denne, men da vi dog af og til see forskjelligt, har jeg ei villet ubetale min.

imod Indgangen, der er en fuldkommen gothiff Portal med Seiler, Kapitaler og Epibsbuer i samme Smag som de, der ere anbragte i Trondhjems Domkirke og udførte paa det zirligste i correct Stil. Af den lige over for Lyster liggende Herregaard Sorum, der fordum har tilhørt Corfits Ulfeldt, er kun Torterne tilbage, og disse ere deelte i flere Bøndergaarde.

Hafsloe fordum Fylkisbygden

er overmaade riig paa Gravhoie, hvoraf Nogle mærkelig store.

Bed Gaarden Ugulen paa den høieste Punt af Næsset er en stor Steenrykke, omgivet af mange Gravhoie. En af disse, bekjendt under Navn af Guldhougen, og, der tillægges en Konge Gul, som her skal have boet, blev i 1805 udgravet, og deri fandtes en i 4 Kamre afdeelt Gravkjelder, og i hver af dem blev fundet en Urne med Aske og nogle udbrændte Been. Urnen og Benene smuldbredte ved Luftens Paavirkning og under Berørelsen, og var den Første af en blaalig og glindsende Materie omtrent som Blyant. Bed Hafsloe Kirke staaer en ei betydelig Bautasteen, og er i Egnen om Hafsloe-Bandet en utallig Mængde Gravhoie. I en af disse paa Gaarden Alme blev i 1822 en Hvi udgravet og deri fundet 230 Stykker Jernpile eller Spyddodder, der vare regelmæssigen stablede paa hinanden og temmelig vel conserverede. De vare nu brede for Enden som et Huggejern, men sandsynligviis var den yderste spidse Punt afrustet. De have et Hul i den Ende, som skulde befæstes i Skafet, og have sandsynligviis været Rastevaaben, og Hullet til at befæste en Pine i. Jeg eier een deraf, og lader Begningen af den følge i fuld Størrelse. Paa Gaarden Dvam her i Sognet gjemmes en gammel Stridshammer, som siges at være den samme, hvormed Kong Soerres Foged Iver Dafve eller Dapi blev slaaet ihjel i Koupanger. Dette Baaaben har Mand for Mand fulgt Gaarden og ansees med stor Veneration. En Begning deraf i halv Størrelse optog jeg og vedføier. Dens Skjonne og correcte Arbeide røber en øvet Mester, og er den sandsynligviis af udenlandsk Arbeide.

Bed Gaarden Hillesstad blev for nogle Aar siden fundet et Slagsværd i

en Hoi af 2 Dreng, men da disse kort efter bleve syge, tillagdes dette Sværdet, og det blev strax bortlagt i Høien.

Nu skal det ei kunne findes, hvad enten det nu er borttaget eller Overtroen ei tør søge det. Gaarden Beum er mærkelig derved, at den siges at være den eneste Gaard, som ei blev ødelagt 1183 af Sverres Folk, fordi dens Eier skal have været tilbage, da alle Bønderne drog til Kopanger-Borgernes Forsvar mod Sverre.

S o g n d a l.

Paa Veien fra Fylkisbygden til Sogndal passerer man Gilbeskreen, en temmelig steil Klev, begrændset paa den ene Side af et utilgængeligt Fjeld og paa den anden af en svimlende dyb Fjeldkloft, hvori rinder en brusende Elv, der paa flere Steder danner skønne Vandfald.

Midt i denne er den endnu saakaldte Borgerstænde, en af Steen opsat Forsvarspunct, hvor Kopangers Borgere og Fylkisbygdens Bønder i Aaret 1183 forsvarede sig mod Sverres Mænd. Stænden er en Plan opmuret af Steen og saa stor som Localiteten tillader det, nemlig fra Fjeldet til Elveranden. Dens Grændser sees endnu tydeligen, og mange nedkastede Stene ere formodentlig deels Levninger af hiint Forsvar, deels Product af senere Tidens Raadhed. Det synes umuligt at denne Stænde, vel forsvaret, kunde bestormes, og jeg formoder derfor at Sverre har amuseret Fienden her, medens hans øvrige Folk omgik ham og over Solværn eller Mariefjærn naaede Hafslo.

Ligefor Sogndalsfjæren ligger Gaarden Loftesnæs, uidentviol det bekjendte Laufnæs, hvor den i Sverres Historie bekjendte Alf af Laufnæs boede. Paa den anden Side af Fjorden, strax søndenfor Sogndalsfjæren, ligger Gaarden Stedje, det gamle Stedje, som Sverre opbrændte og forærede sin Datter Sigrid. Hovedgaarden er nu flyttet ned til Vandet, og paa den gamle Gaards Tomt ligge 4 Bøndergaard, der ere bortforpagtede Parceller af Gaarden. Strax nordensfor Kirken staaer paa en Bakkepynt en med Runer bestreven Bautasteen, der er bekjendt, og hvorom jeg har læst, jeg troer hos Vorn.

Inscriptionen skal være: Oluf Konning reisti Stein Pennir, men nu er kun tydeligt Oluf K, det Øvrige vilde kun med megen Møie kunde læses. Det lader til som Stenen har været ituslaaet paa den øvre Ende, og Inscriptionen fornyet, thi der sees en Spalte, hvorefter Stenen er fløvet, og i denne er Inscriptionen fortsat med kortere Runer og af et forskjelligt Arbeide. Det er vist, at den har været benyttet som Bygningssteen under een af Husene og at Stedets Eier, en forlængst afdød Knagenhjelms, har nedtaget den og sat den hvor den nu staaer. Den er nu omtrent 6 Fod høi over Jorden. Jeg var paa Gaarden Qvale (fordum Hyaale), hvor der efter Schönning i. D. Pag. 27 Num. m skal have staaet et gammelt Huus 150 Aar for hans Tid, tilhørende Hofmester Nils Bejer. Af dette Huus var nu Intet at finde, skjøndt jeg derom spurgte en næsten 90 aarig Dlding, som boede der, men derimod var i Grunden under Husene og mellem dem, tydelige Spor af den fordums Kirke og Kirkegaard, og har man ved Gravning ofte opkastet Mehnestebeene. Et gammelt høist mærkeligt Huus sees her dog endnu, og det bruges nu som Materialbod. Det er firkantet, omtrent $2\frac{1}{2}$ Favn langt og bredt, og har en lav og bred Dør, samt ligesom denne, et lidet Bindue høit oppe paa Bæggen. Det har været bygget med den allerførste Omhu og Stokkene ere saa vel sammenfæiede, at det ei er muligt at see Spor til Møjs eller andet Tætningemiddel. Paa Bæggene ere Stokkene fladhugne, undtagen i en Afstand af $1\frac{1}{2}$ Fod fra Lasterne, hvor de ere runde og der udskaarne med mangehaande Blomster, Arabesker, Border o. s. v. Paa Stokkene om Døren ere Enderne udskaarne med et Slags spidse Forzringer, aldeles som Distinctionerne paa de danske Officeruniformer, med Rosetter i Enderne.

Over Døren ere udvendig udskaarne 2 Figurer til Hest med dragen Sabel, omtrent af Form som Saracener-Klinger og Skjolde i den engelske Form eller hjertebannede. Arbeidet er temmelig plumpt. Indvendig har Stuen været malet med allehaande Snirkler og Figurer, men der ere nu kun saa Spor tilbage. Sagnet vil at dette Huus skal være opført af Levningerne af den fordums Kirke, men dette er ei saa; thi Arbeidet røber tydeligen, at Alt er udført paa en Tid, da Træet var friskt og ei fortrøret. En temmelig høi Alder er umiskjendelig. Ved Gaarden sees Tomten af et Herrehuus, der er af særdeles smukke Stene. Maaskee

dette er det Huus, Schjonning mener; men om dets tykke Stoffe vilde Ingen vide Noget. Stedje Kirke er en catholff Stave-Kirke med Munkengange, der foruden sin Ude aldeles intet Mærkeligt har ved sig.

Nordnæs eller Norrnæs.

Ved at fare fra Sogndal til Sjøstrand passerer man ved Udløbet af Sogn-dalsfjorden i Sognefjorden det mærkelige Nordnæs, mærkeligt ved sine Oldtidsmin-der. Her staae 3 store Bautaastene tæt ved hinanden, hvoraf den høieste vist holder 10 à 11 Al. over Jorden, og de Andre, ihvorvel ei saa store, dog høre til de Ual-mindelige. Den Største staaer i en langagtig firkantet af Steen tæt omsat Kreds og ved Siden af den ligger en stor Steenrykse. Flere Steenkredse ere paa Næs-fet synlige. Paa den anden Side af den $\frac{1}{4}$ Mill brede Fjord er et mod Vest udstik-kende Næs Femereid, hvor Slaget mellem Sverre og Mangnus Erlingsen stod i 1183 eller 84 og der endte sig med Dennes Død i det han sprang overborde. Der gives vel dem, som troe at disse Bautaastene skulde staae i Forbindelse med dette Slag, men hertil kan jeg ei finde nogen Grund. Bautaastene, isor af den betydelige Størrelse, tyde almindeligen hen paa fiernere Tildragelser og paa en Tid, da den Kunst at forevige store Begivenheder paa andre og lettere Maader, end ved med uhyre Anstrængelse at flytte disse Klippemasser og reise dem, var ukjendt. Disse Stenes Lighed med Baldurstenen paa Sjøstrand, hvorom Mere siden, og flere saadanne uhyre Monumenter om Oldtids Kraft og Anstrængelse, synes at tyde hen paa sam-tidig Oprindelse. Fra Sverres Tid, i den reen historiske Tidsalder, vilde det neppe manglet paa Efterretning om deres Opriselse, hvis den da havde fundet Sted, saa meget mere, som om dette Slag haves de meest detaillerede Efterretninger, og efter at Christendommen havde almindeliggjort Skrift og derved givet Middelet til at for-plante Fortælling og Skjalbeqvad, ophørte Drangen til denne Vankundighedens og Kraftens Maade at give Sagnene Støttepuncter. En eller anden gefkjæftig Rune-rister vilde vist ei heller have undladt, hvis Stenene vare opreiste i 1183, at forevige Sverres Seier paa Stenen og derved gjort sig hjer for Sverre, der ei var døv for Forsængelighedens Stemme.

En anden Hypothese er, at Stenene skulde tyde hen paa Thores Søn Norrs Seier over den Sognske Konge. Hypotesen er vel dristig, men det kan ei nøgtes at den har Meget for sig. Af Fundinn Noregs har man al den Vis-
hed, som er mulig at erholde over Begivenhederne i dette dunkle Old, for, at
Norr overbandt den Sognske Konge og opholdt sig i Sogn dal, samt kaldte Fjor-
den efter sig Norrassford. Nu ligger dette Næs paa Udkanten af denne Fjord, og
dets Navn, som og Egnens Navn der omkring, Norum, ere mærkelige Spor. Næs-
set kan ei have sit Navn af Localiteten, som det nordre Næs eller deslige; thi
det er aldeles almindeligt, at Næsse benævnes efter deres Forhold til Landet, hvoraf
de udgjøre en Deel, ei efter deres Beliggenhed til Fjorden, hvortil de støde. —
Nornæs stikker i sydost ud fra Norum-Landet, og skulde saaledes som Localnavn
hede Sor- eller Dstnæs.

Ved Gaarden Glinde eller Gæstgiverstedet Lunde, $\frac{1}{2}$ Mill udenfor Nor-
næs, staaer en Bautasteen circa 9 à 10 Alen hoi.

Sjøstrand.

Dette Navn bærer den nordlige Strand af Sognefjorden fra Gaarden Njøs
i Veganger indtil Gaarden Suphammer, omtrent $1\frac{1}{2}$ Mill udenfor. Her findes
mange Minder. Ved Gaarden Njøs staaer Ruinerne af en Steenkirke, der dog
er mere mærkelig formedelst den maleriske Character, den giver Prospectet, end
for sin antiquariske Betydning, da den kun er en af de mange nedlagde catholske
Kirker. Ved Gaarden Nybo strax nordensfor Veganger Kirke staaer en Bautasteen,
der er sine 10 Alen hoi over Jorden. Nogle Hundrede Skridt søndensfor Kirken
staaer paa en Bakke, omtrent 400 Alen fra Strandbredden, den høieste Bau-
tasteen i denne Egn, og een af de høieste i Norge, den saakaldte Baldurssteen;
den er $11\frac{1}{2}$ Alen hoi, $1\frac{1}{2}$ à $1\frac{1}{2}$ Alen bred ved Foden og $\frac{1}{2}$ Alen tyk, og har en
temmelig regulair Form.

Navnet er almindeligt her i Eggen, ligesom 2 Høie, der ligge strax oven-
for den, kaldes Baldurshoiene. Skulde det hentyde paa Dthins Søn? Det er
vist at Balbur dyrkedes i denne Egn, som man seer af Frithiof hiin Fraknes
Det Egl. norske Vidsskift. Str. i det 19de Aarh. 2. B. 2. S.

Saga. Den er et stolt Monument af Oldtids Kraft og Enthusiasme, og ubegribeligt er det hvordan de flyttede og reiste et saadant Klippestykke paa en Tid, da Kunstig Kraft var saa lidt bekjendt og udviklet. Ved Gaarden Hamre, kort derfra, staaer en 5 à 6 Alen hoi Bautasteen, der nu staaer skjev og gjør mod Jorden en 45° Winkel, ei fordi Gubben segnede under sine Aar, men fordi taabelig Raadhed har forgrebet sig paa den. Amtmand Teiste, der var Amtmand her i Aarene 1771-76 og af hvem man i Thaarups Magazin 2den Deel Pag. 45 seq. har nogle ei alt for critiske Optegnelser paa en Reise i Norge i 1761-63, lod nemlig engang ved sin Nærvarrelse paa Thinget paa Hanehoug i Veganger, Thingalmuen sætte en Jernlænke paa dens Top og forsøge paa at drage den ned. Hvad hans Hensigt dermed har været, er vanskeligt at vide. Stenen gav saavidt efter, som sagt er, og staaer nu som et dobbelt Minde om Oldtidens Kraft og Nutidens Svaghed.

Ligeover for Sjøstrand ligger Anneret Fejos og dets Kirke Kinde, en liden Stabbygning, hvori findes et 4 Fod hoi Krusifix, der har været skjønt forgyldt, og paa Bæggen hænger en Tavle, der viser at Karen Robertsdatter, Borger i Bergen Jacob Tomasens Hustrue, der døde 1608, ligger begravet udenfor Bæggen med 4 Børn. Denne Inscription er, om jeg erindrer ret, latinisk. Formodentlig har dette været en riig Matrone og Kirkeieierke. En halv Miil søndenfor Fejos Kirke ligger det gamle Framnæs, nu Bangsnæs, hvor Frithiof hiin Frækne blev født og begyndte sin Heltebane, og hvor hans Faders Høi vises. Ligeover for Framnæs er Dalestranden, hvor Kong Bele boede og hvor Baldurs-Templet, som Frithiof brændte, stod. En stor Høi her er senere opgravet og deri skal være fundet adskillige Oldsager*).

U r l a n d.

Urland er en temmelig trang Dal med en temmelig smal Nabning og Strand til Søen, hvor, som i alle Dale her, en Elv løber ned.

*) Herom sees i Budstikken for 1824 Bislop Neumans Reise.

Ved Stranden sees tydelig Spor af en Forskandsning af samme Art som den ved Nardalstangen, ihvorvel denne er meget borttaget, jevnet og bebygget. En Requite-Bold er ogsaa her og af Gravhøie mange. Medens jeg var der, stødte man, ved at grave ned Potatos til Sød, paa en Steengrav i en allerede udjevnet Høi, og deri fandtes en Urne, hvoraf kun nogle Fragmenter vare hele og som jeg gjemte. Den var tynd, glat indeni og udvendig udgravet i Figurer, saaledes som Tegningen No. 3 viser. Dens Materie er en rødagtig Ofterleer og den er aldeles trevet i Brudet og viser sig at være ubrændt og bagt sammen af dette Beer og Viintrevler som Bindemiddel, en Maade, der antyder en meget høi Alder.

Ved Urelands Præstegaard paa Nordfiden af Elven er en meget stor Gravhøi, hvorpaa en firkantet Bautasteen, der har været høiere, men er afbrudt. At Forskandsningerne her og i Nardal have været anlagde for at hindre Fienden Samførsel med Aggershuus Stift, synes her især meget tydeligt at bevises; thi her gaaer endnu en Stie over Fjeldet til Aal i Hallingdal, som aarlig besøges af Slagtehandlere.

W o s:

Ligesaa hyppige som Oldtidsminderne ere i Sogn, ligesaa sjældne ere de paa Wos. Denne Egn's Beliggenhed mellem 2 Fjorde har formodentlig gjort at de stridende Partier kun flygtigen har trukket over den, men sjelden mødtes her. Man seer og kun sjelden i den gamle Historie denne Egn nævnt, og, saavidt jeg erindrer, ei som Krigsfueplads.

Smidlertid skal her paa en Gaard, jeg har glemt at optegne dens Navn *); findes en Deel Gravhøie, og deriblandt een, der indeholder en hvælvet Steenkjelder, hvori ere fundne en Mængde Menneskebeen og et Sværd. Fra Catholicismens Tid staaer den ærverdige Steenkirke paa Wossevangen, der er bygget 1271 og hvori den sidste catholske Biskop i Norge Hr. Ole længe holdt sig skjult i en Kjelder i

*) Jeg formoder Moe eller Houg.

Choret, der tilligemed hans lille Arnested og Kullene derpaa endnu sees. Manden har havt det snævert der *).

Om Oldtidsminderne i og omkring Bergen vil jeg Intet melde, da dette snart fuldstændigen kan ventes i Sagens og Foss's Bergens Beskrivelse, Hakonshel-
len, 2 Mile søndenfor Bergen, Hakon Adelseens Føde- og Dødssted, udmærker sig ved Intet uden derved, at denne mærkelige Mands Minde har været magtigt nok til at vedligeholde Sagnet og gjøre dens Identitet utvivlsom. Storm tillod mig ei at besøge det gamle berømte Fitjom nu Fitje paa Stord eller Storøen, skjøndt jeg var paa Den og skjøndt Stedets Mærkelighed i flere Henseender, og deriblandt og som Hakon Adelseens Resident, fortjener at besøges.

L y r e n .

Ved Udhyren tæt ved Lyrens Kirke vises Hakon Adelseens Gravhøi. Den holdes saa uforkrænket at Eierens af Gaarden Lyren, endog for nogle Aar siden afslug en Capit. Buchsen et Tilbud af 100 Spd., som han gjorde ham for den Til-
labelse at opgrave den. Sagnet vil og, at paa Østfiden af Den skal ved lavt Vand kunne sees paa Bunden Kjelen af et Krigsskib fra hans Tid, som her blev jaget paa Grund af Hakon. Formodentlig er dette en strandet Nordfarer, der har forvildet sig hertil.

E v e n v i g .

Om Minderne her og om hvorvidt Gulething her havde sit første Sæde eller senere blev forflyttet hertil, eller hvorvidt det blev først holdt paa Dusen i Andre-Dahle i Nordfjord, have Oberstlieutenant Holck, Provst Dahl og jeg yt-
tret os i Budstikkens 5te Aargang, og derfor vil jeg her ei gjentage eller gjendrive Noget derom.

---

*) Om Oldtidsminderne i denne Egn, see Antiquariske Annaler og Vargas Bedemars Reise.

L a d v i g.

Ladvigs Kirke har intet Mærkeligt ved sig selv, men heri opbevares en sjelden Antiquitet, nemlig en af de saakaldte Processions-Faner, der brugtes til at bæres foran Processionerne, og er denne upaatvovelig indviet St. Olaf. Den hænger paa en 4 à 5 Alen lang rødmalet Stang, paa hvis øvre Ende staaer et Kors og nogle Levninger af Silkefyndser eller andre Forzjiringer. Selve Fanen er af Linned og malet med Oliefarve. Den er et Parallelogram af 1 Alens Bredde og 2 à 3 Alens Længde, og fæstet til en Raabe, hvis Ender ved 2 Snore hænge til Stangen, paa samme Maade som man i bibelske Malerier pleier afbilde Lammets Fane. I den nedhængende Ende er den i 1 Alens Længde deelt i 5 Tunger, der ere afrundede mod Enderne. Farven er rød med gule Kanter og paa Tungerne gule Rosetter. I selve Hovedpartiet staaer paa den ene Side malet St. Olaf med Krone i fuld Rustning, trædende paa en Drage. Formodentlig skal dette være et Billede paa hans Seier over Hedenskabets. Paa den anden Side staaer han dragende et stort Slagsværd, medens der knæler for ham en liden Stymper uden Fodeblade. Om dette har Hensyn til en Mirakelcuur eller hvad Andet, maa Gud vide. Fanen er meget vel conserveret. Paa Kirkegaarden staae 2 Steenfors i den catholske Form, og flere Saadanne ere udhugne i Basrelief paa Gravstene.

K i r k e b ø e.

I Kirkebøe Kirke findes nogle ret mærkelige Helgenbilleder. Det ene er en siddende mandlig Figur af næsten Legemsstørrelse, der har Krone paa Hovedet, og træder paa en Anden, der ligger paa 4 Been næsegrus under hans Fødder. Om her atter St. Olaf er fremme, eller om det skal være en allegorisk Figur, maaskee Religionen og Hedenskabets, er ei godt at bestemme. Maaskee en eller anden Legende ligger til Grund. Billedet har været stærk forgyldt, hvoraf endnu Spor sees, og er det næsten overalt stærk krideret. Et Mariebillede med Barnet, begge med Krone paa i en siddende Stilling og under en Baldaqvin, er vel

conserveret. Anfigterne ere malede og det Dvrigte er forsvøbet og overtrukket med Guldfernis, som den Tid's Maade var at broncere paa. Et Familiemalerie af en Capit. Bagge med Kone og 8 Børn, malet 1694, har ingen Børde.

V i g.

Ved Vigøren og opad Dalen findes mange Gravhøie, hvoraf nogle ere Skibshøie. Af de 2 Kirker, som her staae tæt hos hinanden, er Haave eller Hoff Kirke et skjønt catholsk Mindesmærke. Den er bygget af hugne Klebersteen. Dens Skib og Chor har en saare regelmæssig og reen Stil, og er især Hvalvingen over Choret udmærket skjønt. Dens Altar med Reliquiegjemmet er ubedørvet, og Vaaget i dette Sidste er en smuk hvid Marmorplade. Væggene have været bemalede med Helgenbilleder og maaskee Inscriptioner, som af hellig Reformationsiver ere oversmurt med Kalk. Under Prædikestolen staaer et Mariebillede med Barnet, aldeles i samme Smag som det i Kirkeboe Kirke, og er dette saare vel conserveret, da den massive Forgylbning endnu er uskadt. Foruden dette skal her før have staaet de 12 Apostle, massiv forgylde, men disse lod Biskop Pontopidan borttage, mon af hellig Iver eller Lyst til Dingene? Paa Væggen i Choret staaer en Liste over Bergens Stifts Biskopper og Stiftamtmand, som andre Steder have; derimod turde maaskee følgende Series Præposit. Sogniæ & pastorum Vigæ være mindre bekendt:

Series Præpos. Sogn.

Johannes Engel — Christophorus Laurentii, Past. Vig. — M. Johannes Crusig. Past. Leg. (Legangeriæ) — D. Petrus Toxotli (Tuchsen), Pastor Sognedaliæ — D. Ericus Ivari Nord, Past. Leg. obiit 1658 — D. Petrus Olai, Past. Sogned. obiit 1668 — Ivari Erici Leganger Past. Vig. — D. Samuel Bugge — D. Andreas Daae 1719 obiit 1763 — D. Johannes Daae 1760.

Series Pastorum Vigæ.

D. Olåus Isacedes — D. Christianus Laurentii * * * * * — D. Jacobus Nicolai Rip * * * — D. Johannes Joacii Bloch 1622 — D. Canutus

Christophori Glad 16 ** — D. Ivare Ericii Leganger 16 ** — D. Ludovicus Christophori Munthe — D. Andreas J. Daae — D. Jonas Daac 1743.

Den her som Provst og Præst anførte Ivar Erichsen Leganger eiede de fleste Kirker i Sogn, og man seer derfor fast i Alle, hans Navn paa en eller anden Maade forevigtet. Saaledes staaer i Kirkesvalen til denne Kirke en brun Marmortablet fast paa Væggen, hvorpaa er indgravet og fyldt med Forgyltning følgende Inscription — M. Ivar Er. L. Profuist i Sogn & Sognepræst i Vig sampt Hans Hustrue Ane P. Finde 1684. Paa Bunden af Reliquiegemmet staaer Ivariis Erici.

Det er Skade at denne skjonne Kirke vanzires ved alt for smaae Vinduer, men ogsaa dette uforandrede catholske Præg gjør den i vis Maade interessant.

S o n d f j o r d .

Om Levningerne af fordums Herlighed i Dsen eller det forrige Goulom, og om hvorvidt her kan søges Gulethingets Sæde, henvises til Budstikken.

Ved Gaarden Dorchelle ude i Dalsfjorden sees udenfor den saakaldte Hellemyr=Bugt Levninger i Vandet af fordums Brygger og Bolværker af Steen. Disse tillægges Skotter, der førdes paa Handel. Jeg veed ei nogetsteds at have læst, at her var noget egentligt Handels=Etablisement, men de have havt mange Oplagssteder langs Kysten, især, efter Sartorius, paa den Tid Engellænderne og Hanseaterne kjæmpede om Overherredømmet i Nordens Handel.

U t l e e n .

Denne mærkelige De, hvor Utle Jarl hiin Missa, efter Snorro, ligger begravet, fortjente at undersøges antiqvarist, da hans Grav her sikkerligen maatte findes. Stavens Baag, hvor han fik sin Bane, ligger nordensfor Den og maaskee Graven rettest søges i Nærheden af den. Paa Dens søndre Ende er det saakaldte Saugasund, nævnt i Sigils Saga og bekjendt af, at Dlus den Hellige

der overraskede og fangede den unge Hakon Erichsen Jarl. Her sees 2 store Steen-
dysser, maaskee fra denne Tid.

Svanøe.

Svanøe Kirke er en Træbygning, og deri findes kun en ei umærkelig Al-
tertable, hvis Beskrivelse vil findes hos Kraft. Strax østfor Kirken staaer et
Steenkors, hvoraf Tegning vil følge dette. Det er især mærkeligt derved, at der-
paa sees tydelig Spor af Runer, Skjondt disse nu ere ulæselige. Korset siges til-
ligemed Kirken at være flyttet hertil fra Brenshøe Gaard, efter hvilken ogsaa Thir-
lauget bærer sit Navn. Nordenfor Kirken sees 2 Steenkredse, hver 16 Alen i
Gjennemsnit og hvori i Midten ligger en stor Steen i hver, der er temmelig flad.
Kredsene ligge 20 Alen fra hverandre. De have Udseende af at have været Dom-
eller Offerkredse, da de store Stene i Midten synes at have haft en saadan Be-
stemmelse og gjør dem ubrugbare som Holmgangskredse.

Sølster.

Kort søndenfor Sølster Kirke ligger Ruinerne af Althuus Slot, hvor den
Audun Hestakorn, der, efter Torfæus, blev henrettet i Bergen, boede. Af Ruinerne
staaer nu kun Lidt tilbage; men dog Nok for at vise, at Slottet har været 30 Al-
langt og 20 Alen bredt. Det staaer paa en Landtunge, der ved en Kanal er gjort
til en De, der er circa 80 Alen lang, og der har været forenet med Landet ved
en Steenbroe, hvoraf endnu Levningerne sees i Vandet. I Kirken vises en Dør,
der nu bruges som Kirkedør og siges at have været Døren til Hr. Auduns Hal;
men ihvorvel dens Arbeide viser en meget høi Alder, skulde jeg dog tvivle derpaa,
da den er altfor høi efter den Tids Brug, hvis den ei har været brugt i Porten,
hvortil den er maassiv nok. Sagnet om Audun og hans Hovmod vedligeholdes
ogsaa i Navnet paa en Klev paa Gaarden Moes Grund i Førde, hvor han siges
at have dræbt sin Svend eller Træl Bue, der af Kragernes Strig spaaede ham
flet Udsald af hans Reise til Bergen, og som derfor endnu kaldes Buekleven.

G l o p p e n .

Gaarden Østreim i Sloppen er en betydelig Gaard og har i ældre Tider været beboet af mægtige Mænd. Her staaer en temmelig høi Bautasteen, og Gravhøie ere ogsaa her. Paa Gaarden Sloppestad vises en Høi, hvori en Thorer af Glop skal ligge begravet, der skal først have ladet bebygge Sloppen og givet Bygden Navn. Det Sande er vel, at han har været Hovding her.

En Torgils Gloppa fra denne Gaard findes at have fulgt Hakon Hakon- sen til Skotland og at være falden der. Sloppens Kirke er en rummelig Steen- bygning uden Taarn og uden mærkelige Udsager, men paa Kirkegaarden staaer et 2½ Alen høit Steenkors, der for sin Dannelse er mærkeligt og som jeg derfor har aftegnet. Ved Præstegaarden staaer en 5½ Alen høi Bautasteen og der ere 4 Gravhøie, hvoraf 2 ere mærkelig høie og store.

I n d v i g e n .

I den nu nedrevne Indvigens Kirke hang Portraiter af alle Indvigens Præster efter Reformationen og deriblandt af en vis Jon Mogenssen, der i 1662 blev halshuggen for Trolddom, Hoer og alffens Uteerlighed. I Stryens Anner- Kirke hænger et høit mærkeligt Stykke, der fortjente at reddes fra Tilintetgjørelse i det Mindste ved en nøiagtig Copie. Det er en stor Trætavle, hvorpaa er ud- ført Malerier, ei i Olie men i Lak paa krideret Grund og med noget ophøiede Figurer, aldeles i den chinesiske Smag.

Stykket er inddeelt i 8 Cirkler, hver circa 14 Tommer i Dvermaal, og der staae i 2 Rader over hinanden. I disse er foresillet en Suite af Krigstil- dragelser, hvori man seer om hinanden Kors og Halvmaaner, christne og tyrkiske Skjolde, Slagsværd og Saracenerklinger, Dragehoveder og Bispehuer, Heste og Kameler. Selv Tegningerne røbe østerlandsk Oprindelse; thi de ere fast uden Skygger. Hver Cirkel er omgivet med en Inscription i Characterer lignende dem, hvormed det saakaldte Munkelatin gjerne skrives og hvis Læsning neppe vilde falde vanske- Det sgl. norske Vidstfests. Skr. i det 19de Aarh. 2. B. 2. S. 9

lig, naar dertil havde været Tid. Jeg kom dertil i det Forsæt, at copiere Alt; men dette maatte jeg snart opgive, da det, endog for den meest øvede Tegner, er et Arbeide af flere Dage. Provst Claus Friman har søgt at faae dette Stykke kjøbt, men Kirkeieerne ville ei dertil beqvemme sig. Hvis Videnskabernes-Selskab vilde lade det af en duelig Haand copiere, da vilde det vist lønne sig. Jeg gjorde Hr. Biskop Neumann opmærksom derpaa, og maaskee han besørger Copie deraf. Mig forekommer det som det har Hensyn til Korstogenes Historie, og maaskee ved en eller anden Hændelse, eller ved en eller anden Forsalafar har forvildet sig til Stryen.

Paa Gaarden Boes Grund staaer en Bautasteen, og en anden lige overfor paa Syd siden af Stryen Eto paa Gaarden Arum. Paa Boes Grund sees ogsaa nogle Tomter, som siges at være Levinger efter et her fordum holdt Marked.

S æ l v e .

Om denne mærkelige og skønne Ruin har Hr. Major Klüber givet en faa nøiagtig Beskrivelse, at jeg ei vidste at tilføie den Noget, skjøndt jeg med hans Beskrivelse i Haanden besaae Stedet. Kun en Conjectur kan jeg ei billige af ham. Han vil nemlig, at den Muur, som sees paa den vestre Side af den gamle Kirke, skal være Levinger af et Haveanlæg.

Dette maa jeg modsigge af følgende Grunde: 1) vilde det været forgjæves Arbeide at anlægge Have ude mod Stathavet, hvor selv ei Buske ville trives, og forgjæves arbejdede de gode Munkes ikke gjerne; ligesom man heller ei paa den fladere og bekvemmere Grund seer mindste Spor til Dyrkning. 2) Findes ei mindste Leving af Jord (humus) i disse Ruiner, men derimod kun Steen og Kalk. 3) Fandt jeg ved at grave i Ruinerne tydelige Spor af Celler, og dette gjør det utvilsomt, at her har været et Kloster, maaskee det ældste, nemlig inderst Stiftelsen blev riig nok til at bygge det store og prægtige, hvilket er saameget mere rimeligt, som denne Bygning tydelig sees ved en Hvelving at have været forenet med Synneves Hule. Og endelig 4) er den tilbagestaaende Muur opført af hugne Stene og af særdeles skjønt Arbeide, det man dog ei anvendte for at bygge en Have i Luften, for Alt ei i Sølvets Klima,

Søndmøer.

Paa Veien fra Laersnæsset til Herrøe passerede jeg i nogen Afstand den bekjendte Nasarkalf. Derne saae jeg tydeligen, men Gravhøiene havde jeg ei Tid til at besøge. Kløver vil forlægge dette Slag til Frenøen i Nordmøer, men i hvor beqvemt dette Sted for øvrigt monne passe, har han nok overset, at Slaget udtryffeligen berettes at være holdt nær ved Stat.

G i s t ø e.

Desværre tillode Tiden og Veiret mig ei at besøge denne mærkelige De, berømt af Gistøe-Slægten's Manddomsdaad og som Hakon Jarls Svoger Skule Skoptesens Søde. Foruden de Tomter og Ruiner af fordums Herlighed, som her sees, vides ogsaa en Høi, hvori 2 Brødre Fin og Alf, der døbte hinanden, skulle ligge begravne. Mon disse Brødre vare af Gistøe-Utten. Begge Navne vare Familienavne i den Tid.

Her vides ogsaa Urel og Valborgs Grav, der ellers hører til de Herligheder, som mange Egne have tilegnet sig. Den fortjente en antiquarisk Undersøgelse.

H j o r u n g a v a a g.

Paa Veien til Voldensfjorden passerede jeg Hjorungavaag, hvor Hakon Jarl drabeligen slog Tomsvikingerne. Naar man antager, at Hakon laae inde i Vaagen (nu Lievaag), da Tomsborgerne kom, og at han tog Post ved det nordre og vestre Land, for at have Svæn i Ryggen, saa passer Beskrivelsen aldeles til Stedet. Den De, hvorhen Hakon tyede for at underhandle med Torgeir Horgabrut, maa have været Suloen, hvorfra man kan see hen til Borgunt (Borgen i Bоргensund), hvor Disa-Templet laae. Hvor Henrettelserne ere foregaaede er ei godt at vide, om paa det nu saakaldte Hjoringsnæs østenfor Vaagen eller Hareid-Landet. Spor af Høie ere her ikke, og de Henrettede bleve vel ei heller hielagte af Hakon og af deres Egne bleve de forladte.

B o l d e n .

I Omegnen af Bolden Kirke og Nødseth findes adskillige Rjømpheøie, og ved Stranden ligesaa nogle Steendysser og Tomter, samt Løbegrave, hvormed Steendysserne have været forenede. Strøm vil have dette til Levningerne af et Kloster; men det sees tydeligen af Gravenes Anlag, af Steendyssernes Stilling og Tomternes Form, at det har været en Slags Fæstning eller Skanse, og Steendysserne have snarere været Samling af Forsvarsbaaben end Begravelser eller Saa-dant. Har her staaet et Kloster, har dette sandsynligviis været høiere oppe fra Vandet, omtrent ved Præstegaarden.

S ø r g e n f j o r d .

Ogsaa i den affides liggende Sorgenfjord ere Gravhøie i Mængde. Kirken er en Muurbygning, og deri findes endnu alle de Herligheder, som i Strøms Beskrivelse ere opregnede. Det midterste Partie af Altertavlen, der tydeligen er et ældre og bedre Arbeide end det Dvrige, er ualmindelig smukt i sin Smag. Det forefiller en Marie Magdalene med den af Korset nedtagne Kristus i Armene, og derhos staaer paa den ene Side en Konge i fuld Rustning med Krone paa og paa den anden Side en Biskop i catholsk Costume med Stav og Bispehue. Figurerne ere 16 à 18 Tommer høie, og i Mariens og Christi Ansigter er endog godt Udtryk. Ansigterne ere lakerede og Draperiet forgyldt og vel conserveret. Kongen skal vel være St. Olaf; men om det Hele skal have Hensyn paa en Legende, maa Gud vide. Anachronismer som Biskophuer og St. Olaf ved Christi Nedtagelse af Korset, som Biskopper og Olaf sammen, som Olaf med Krone ic. ere saa almindelige, at man ingenlunde deraf maa lade sig lede til eller fra Betydningen. Den gamle Trømand, som Strøm omtaler, er vel en Aron, men den er slet vedligeholdt.

I Stordalen eller Vinje Ammer under Strandens Præstegjæld ere en Deel Gravhøie, men for øvrigt intet Mærkeligt.

Borgen eller Borgund.

Borgens Kirke er skøn og, formedelst sit Snitsværk i Eeg og sine mange Zirater, den smukkeste i Bergens Stift. Dens catholske Oprindelse er utvivlsomt. Strøm har beskrevet den nøiagtig. Kun et Malerie, forestillende Christus, der bærer Korset, nævner han ikke, og dette er fra Kunstens Side Kirkens skønneste Prydelse. Naar undtages, at den ene Stridsknægts Fodder og det ene Been ere mislykkede, kunde det fortjene at hænge i hvilket Gallerie det skulde være. Som Altertable vilde det tage sig fortræffelig ud, men her hænger det i en Krog, bag Alteret og i slet Belysning. Marie Klosters og Kirkes Tomter ere beskrevne af Strøm. Torgeir Horgabruts Tempel foregives at have staaet paa Vestfiden af Kirken og under Nasen, men der er intet Spor. I Præstegaardens Gaardsrum ligger en mærkelig Steen, hvor Stedets Præster have brugt at lade indgrave Initial-Bogstaverne til deres Navne. Den er firkantet, $2\frac{1}{2}$ Alen lang, 2 Alen bred og $\frac{1}{2}$ Alen tyk, og sees tydeligen at have havt en særskilt Bestemmelse. Skulde det have været en fordums Offersteen og maaskee Torgeirs? I saa Fald har maaskee Templet staaet her, og det er rimeligere end hvor man vil lægge det hen; da her er en viid Slætte ei langt fra Søen. At imidlertid den catholske Sver skulde have ladet den uantastet, er kun ubegribeligt.

D r f k o u g:

Paa Veien fra Solner til Drstkoug passerer man en De, Langskibsøen kaldet, fordi her i Oldtiden var Warst, hvor Langskibe bleve byggede. Egnens mange og skønne Skove gave hertil god Anledning. Her var og fordum et stort Handelsleie, hvoraf Tomterne endnu sees. I Drstkougdaalen ere og Gravhøie, som da endelig findes i hver Dal i denne Egn.

Her vil jeg ende mine Meddelelser, da mine Anmærkninger over de nordligere Egne kun vilde blive Gjentagelser af hvad Major Klüber med mere Nøiagtighed har bekendtgjort, saasom alle disse Egne af ham ere, med specielt antiqvarist Hensyn, bereiste. Maatte disse mine Notitser af og til have nogen Interesse for Selskabet, og maatte de kunne veilede en kyndig Antiquar paa en Reise gennem det nordlige Bergens Stift, da vilde min Nøie dermed være rigeligen lønnet.

Forklaring

over

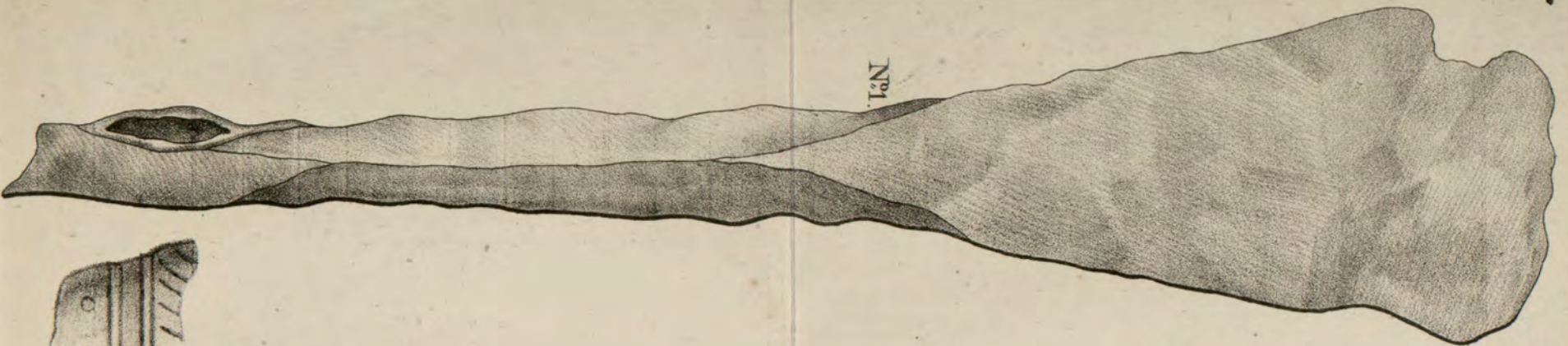
medfølgende Tegninger.

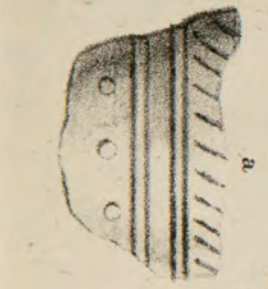
- No. 1. En Spydsod, funden i en Høi paa Gaarden Alme i Hafsloe, tilligemed 229 andre af samme Sort. Den er meget forrustet og saavel Spidsen som den øvre Ende, der har været befæstet ved Skaftet, er afbrukket eller bortrustet; thi de vare alle ligedan.
- No. 2. a) En Stridshammer, der opbevares paa Gaarden Dvam i Hafsloe, og hvormed Kong Sverres Foged i Raupanger Sver Dapi siges at være ihjelslagen. Den er aftegnet i halv Størrelse. Alt er af Jern og vel conserveret.
- b) En Krog eller Fjær befæstet paa Randen af Pladen foran Haandgribet og bøiet forefter, som til at henge Hammeren derved i Bæltet.
- c) En Fjær befæstet paa den firkantede Deel, der forener Hovedet med Skaftet, og paa den modsatte Side af Lit. b. Dennes Bestemmelse er ligesaa at befæste Hammeren, naar den bæres i Bæltet.
- d) En Forziring anbragt over og under den forreste eller runde Deel af Skaftet, og der paa Tegningen kun sees i Profil.
- e) En Forziring anbragt over og under den bagerste eller skantede Deel af Skaftet.
- No. 3. a. b) Stykker af en Urne funden i en Høi i Urland i Sogn. Efter Fragmenternes Cirkel at dømme, har Urnen havt en Diameter af

omtrent 12 Tommer, saafremt Litr. a har været af Urnens øverste Rand.
Stykkernes Tykkelse er omtrent $\frac{1}{4}$ Tomme.

- No. 4. Et Kors af Steen med Runer paa Euanø Kirkegaard i Søndsfjord.
No. 5. Et Steenkors paa Gloppens Kirkegaard i Nordsfjord. Hviden er $2\frac{1}{2}$ Alen.

N°1.

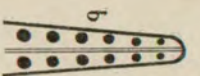

a

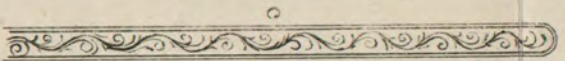

b

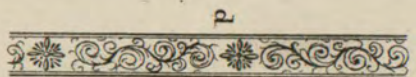
N°3.

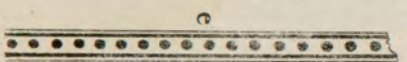
b

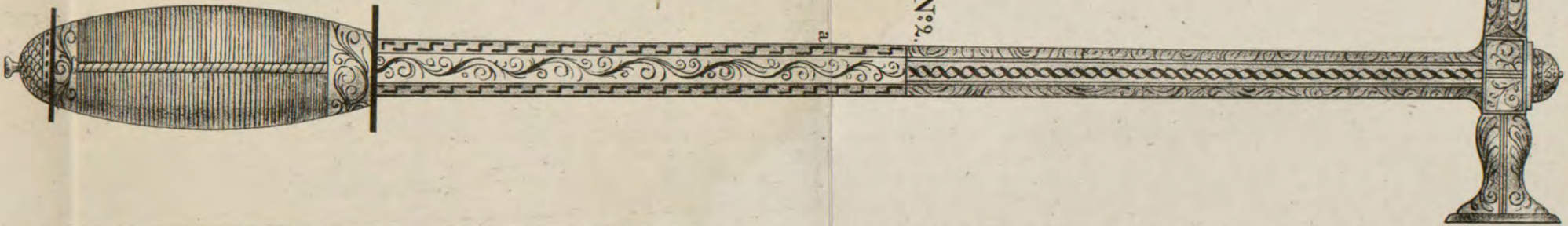
c

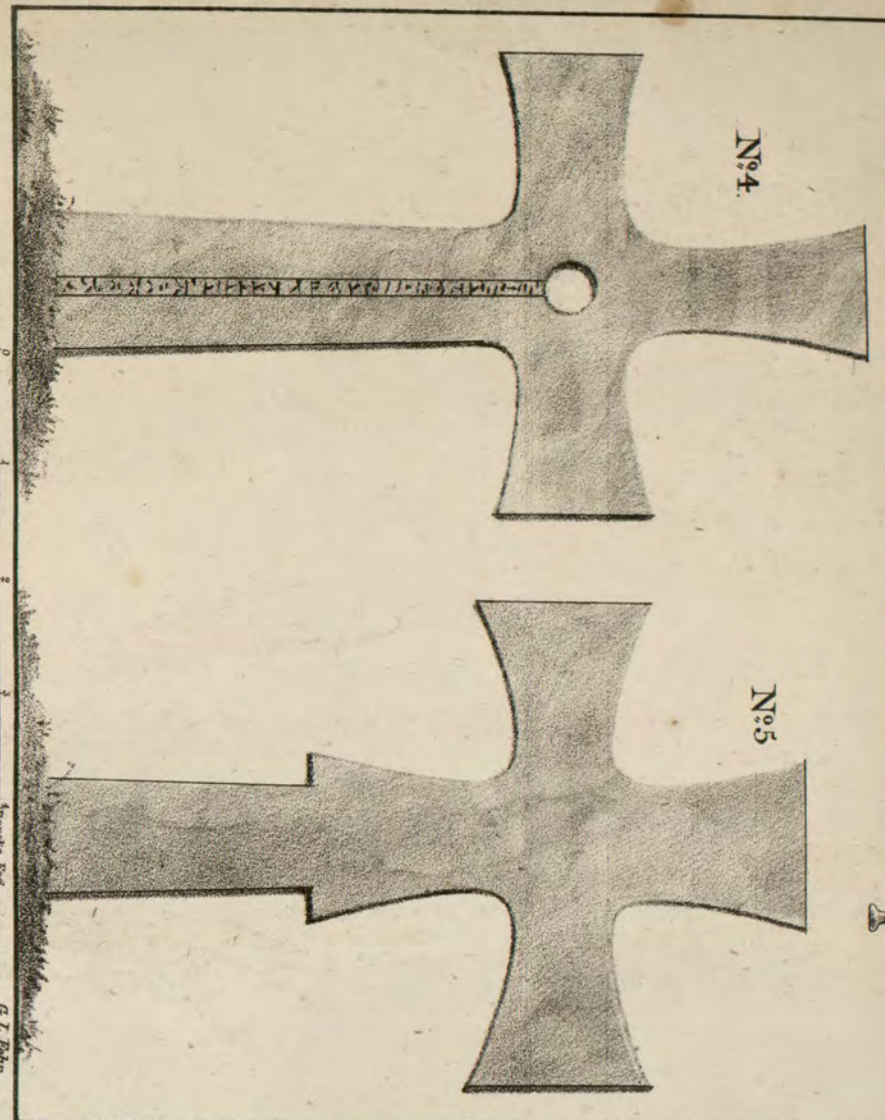
d

e

N°2.

N°4.

N°5.